

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Katowicach

LKA.410.007.10.2021

Pan
Piotr Mielczarek
Burmistrz Pajęczna
ul. Parkowa 8/12
98-330 Pajęczno

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/21/066 – Zabezpieczenie wód powierzchniowych i podziemnych
przez zanieczyszczeniem ściekami komunalnymi pochodzącymi z obszarów nieskanalizowanych

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Poznaniu
ul. Dożynkowa 9H, 61-662 Poznań
T +48 61 655 62 00, F +48 61 655 62 01
lpo@nik.gov.pl

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Urząd Miejski w Pajęcznie, ul. Parkowa 8/12, 98-330 Pajęczno ¹
Kierownik jednostki kontrolowanej	Piotr Mielczarek, Burmistrz Pajęczna, od 4 listopada 2018 r. ²
Zakres przedmiotowy kontroli	<ol style="list-style-type: none">1. Zapewnienie infrastruktury niezbędnej do odbierania i oczyszczania ścieków komunalnych.2. Przygotowanie urzędu gminy do realizacji zadań związanych z odbieraniem i oczyszczaniem ścieków powstałych na terenach nieskanalizowanych.3. Działania podejmowane przez organy gminy w celu egzekwowania od właścicieli nieruchomości niepodłączonych do kanalizacji obowiązku wyposażenia nieruchomości w zbiornik bezodpływowy oraz opróżniania tych zbiorników.4. Działania podejmowane przez organy gminy w celu egzekwowania przestrzegania obowiązków od przedsiębiorców prowadzących usługi opróżniania zbiorników i transportu nieczystości ciekłych.
Okres objęty kontrolą	Lata 2019-2021 (do dnia zakończenia czynności kontrolnych ³), z wykorzystaniem dowodów sporządzonych przed tym okresem.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ⁴
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Katowicach
Kontroler	Waldemar Góra, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LKA/71/2021 z 25 marca 2021 r.

(akta kontroli str. 1-3)

¹ Dalej: Urząd

² Dalej: Burmistrz

³ 29 kwietnia 2021 r.

⁴ Dz. U. z 2020 r. poz. 1200; dalej: ustawa o NIK.

II. Ocena ogólna⁵ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

Najwyższa Izba Kontroli ocenia negatywnie działalność Gminy Pajęczno⁶ w zakresie zapewnienia ochrony wód powierzchniowych i podziemnych przed zanieczyszczeniami ściekami komunalnymi pochodzącymi z obszarów nieskanalizowanych.

Uzasadnienie oceny ogólnej

Gmina nie zapewniała infrastruktury niezbędnej do odbioru od mieszkańców i oczyszczenia wytworzonych na jej terenie nieczystości ciekłych, co w znacznym stopniu ograniczało możliwość prowadzenia prawidłowej gospodarki ściekowej. Przepustowość stacji zlewnej i oczyszczalni ścieków (zarządzanych przez Miejski Zakład Komunalny w Pajęcznie⁷) nie pozwalała na przyjęcie i oczyszczenie wszystkich ścieków powstałych na terenie Gminy, zwłaszcza ścieków pochodzących ze zbiorników bezodpływowych. Oczyszczalnia umożliwiała przyjęcie jedynie 43,6% szacunkowej ilości wszystkich ścieków dostarczonych taborem asenizacyjnym⁸. Z 1230 nieruchomości usytuowanych na terenach nieskanalizowanych, na koniec 2020 r. 95,9% było wyposażonych w zbiornik bezodpływowy lub przydomową oczyszczalnię ścieków⁹, z czego zaledwie 22,2% właścicieli posiadało zawarte umowy na usługi ich opróżniania. Wskutek powyższego, do środowiska trafiło w stanie nieoczyszczonym szacunkowo 111,1 tys. m³ ścieków w 2019 roku oraz 102,9 tys. m³ w 2020 roku, co stanowiło odpowiednio 34,4% i 31,5% wszystkich powstałych na terenie Gminy nieczystości ciekłych i odpowiednio: 94,5% oraz 93,3% ścieków wytworzonych na obszarach nieskanalizowanych.

Urząd nie był przygotowany do prawidłowej realizacji zadań w zakresie gospodarki ściekowej, bowiem w latach 2019-2020 zadania z zakresu gospodarki ściekowej nie zostały przypisane żadnej komórce organizacyjnej Urzędu oraz żadnemu pracownikowi, za wyjątkiem obowiązków prowadzenia ewidencji zbiorników bezodpływowych oraz przydomowych oczyszczalni ścieków oraz przygotowywania zezwoleń na prowadzenie działalności w zakresie m.in. opróżniania zbiorników bezodpływowych i transport nieczystości ciekłych.

W Regulaminie utrzymania czystości i porządku na terenie Gminy Pajęczno¹⁰ nie określono precyzyjnie częstotliwości opróżniania zbiorników bezodpływowych, a Burmistrz nie przedkładał Radzie Gminy projektów uchwał, które miały na celu jasne i precyzyjne jej określenie.

Ewidencje zbiorników bezodpływowych i przydomowych oczyszczalni ścieków prowadzone były w Urzędzie w sposób nierzetelny. Ewidencje te były niekompletne i nie zawierały informacji niezbędnych do wykorzystania jej w celu przewidzianym w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach¹¹. Ponadto, w sprawozdaniu SG-01 za rok 2019 podano nierzetelne dane dotyczące liczby przydomowych oczyszczalni ścieków i zbiorników bezodpływowych.

Gmina nie przeprowadzała kontroli zawarcia przez właścicieli nieruchomości umów na usługi opróżniania zbiorników bezodpływowych i wywóz nieczystości ciekłych oraz dowodów uiszczania opłat za te usługi, o których mowa w art. 6 ust. 5a uocp.

⁵ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

⁶ Dalej: „Gmina”.

⁷ Jednostka organizacyjna Gminy, dalej „MZK”.

⁸ Stan na koniec 2020 r. W 2019 r. było to 12,3%.

⁹ Co do pozostałych 4,1% nieruchomości Urząd nie dysponował wiedzą, w jakie instalacje do gromadzenia lub oczyszczania ścieków były wyposażone.

¹⁰ Dalej: „Regulamin”.

¹¹ Dz. U. z 2020 r. poz. 1439, ze zm., dalej: „uocp”.

Nie wydawano również decyzji o zastępczych wywozach nieczystości z nieruchomości, których właściciele nie zawarli ww. umowy.

Podmioty prowadzące działalność w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości na terenie gminy składały kwartalne sprawozdania, w których wykazywały wszystkie wymagane dane.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny cząstkowe¹² kontrolowanej działalności

1. Gminna infrastruktura służąca do odbioru ścieków komunalnych.

Opis stanu faktycznego

1.1. W latach 2019-2020 liczba mieszkańców gminy wg ewidencji prowadzonej w Urzędzie wynosiła odpowiednio 11 607 i 11 535, a liczba mieszkańców którzy nie posiadali dostępu do wodociągu odpowiednio: 3 834 (33,0%) i 3 823 (33,1%)¹³. Wielkość zużycia wody w Gminie ogółem wynosiła 403,2 tys. m³ w 2019 r. oraz 408,7 tys. m³ w 2020 r.¹⁴

Ilość powstałych na terenie gminy nieczystości ciekłych¹⁵ w latach 2019-2020 wynosiła odpowiednio: 322,6 tys. m³ oraz 327,0 tys. m³, z czego: taborem asenizacyjnym¹⁶ do oczyszczalni ścieków dostarczonych zostało 3 802,0 m³ nieczystości ciekłych w 2019 roku oraz 4 615,8 m³ w 2020 roku, co stanowiło odpowiednio 1,2% i 1,4% szacunkowej ilości ścieków wytworzonych na terenie gminy.

Szacunkowa ilość nieczystości ciekłych oczyszczonych w przydomowych oczyszczalniach ścieków¹⁷ wyniosła w latach objętych kontrolą odpowiednio: 2 588,2 m³ i 2 696,0 m³, co stanowiło 0,8% szacunkowej ilości ścieków wytworzonych na terenie gminy. Pozostałe wytworzone na terenie gminy nieczystości ciekłe, w ilości 111 069,8 m³ w 2019 roku oraz 102 948,2 m³ w 2020 roku¹⁸, trafiły w stanie nieoczyszczonym do środowiska. Ścieki wytworzone na terenie gminy, które w stanie nieoczyszczonym trafiły do środowiska, stanowiły odpowiednio 34,4% i 31,5% ścieków wytworzonych na terenie gminy i odpowiednio: 94,5% oraz 93,3% ścieków wytworzonych na obszarach nieskanalizowanych.

(akta kontroli str. 4-6)

¹² Oceny cząstkowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena cząstkowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

¹³ Liczbę ludności niekorzystającej z sieci wodociągowej ustalono na podstawie prowadzonej w Gminie statystyki ludności, odejmując od sumy ludności z terenu Miasta i Gminy, liczbę ludności z miejscowości nieskanalizowanych, tj.: Barany, Czerkiesy, Dylowa, Janki, Kurzna, Lipina, Ładzin, Łężce, Makowiska, Murowaniec, Niwiska Dolne, Niwiska Górne, Nowe Gajęcice, Patrzyków, Podładzin, Podmurowaniec, Stare Gajęcice, Tuszyn, Wręczyca i Wydrzynów.

¹⁴ W związku z faktem, że 96,4% mieszkańców Gminy posiadało dostęp do sieci wodociągowej, zużycie wody ustalono na podstawie danych o wskazanych w sprawozdaniach M-06 za 2019 i 2020 rok w pozycji 9: „Woda dostarczona razem”, pomniejszona o wartości wykazane w pozycji 11: „Na cele produkcyjne”

¹⁵ Ilość nieczystości ciekłych bytowych oszacowano na podstawie zużycia wody na terenie gminy w latach 2019-2020 wynoszącego odpowiednio 403,2 tys. m³ oraz 408,7 tys. m³ pomniejszonego o właściwy dla Gminy Pajęczno 20% wskaźnik, tzw. bezzwrotnego zużycia wody.

¹⁶ Ustalono na podstawie danych ujętych w sprawozdaniach wszystkich przedsiębiorców świadczących usługi w gminie Pajęczno. Uwzględniono wyłącznie ścieki bytowe i komunalne.

¹⁷ Szacunkową ilość ścieków oczyszczonych przez przydomowe oczyszczalnie ścieków stanowił iloczyn liczby przydomowych oczyszczalni ścieków (24 w 2019 r. i 25 w 2020 r.) i wskaźnika 134,8 m³ ścieków oczyszczonych przez oczyszczalnię minus właściwy dla gminy miejsko-wiejskiej 20% współczynnik bezzwrotnego zużycia wody.

¹⁸ Ścieki wytworzone na terenie gminy, które w stanie nieoczyszczonym trafiły do środowiska, stanowiły odpowiednio 78,6% i 77,3% ścieków wytworzonych na terenie gminy.

1.2. Na terenie Gminy funkcjonowała jedna oczyszczalnia ścieków wraz z jedną stacją zlewną, zlokalizowane w Pajęcznie, przy ul. Wieluńskiej. Operatorem oczyszczalni był MZK.

Zgodnie z pozwoleniem wodnoprawnym, oczyszczalnia posiadała przepustowość na poziomie 525,6 tys. m³/rok (do 1 grudnia 2019 r.) i 565,7 tys. m³/rok (po tej dacie)¹⁹. Jednak wydajność oczyszczalni ścieków nie zapewniłaby możliwości odbioru wszystkich ścieków wytworzonych na terenach nieskanalizowanych, gdyż umożliwiała odbiór jedynie 13622 m³ w 2019 r. nieczystości ciekłych dwożonych taborem asenizacyjnym i 44884 m³ w 2020 r., co stanowiło odpowiednio: 12,3% w 2019 r. i 43,6% w 2020 r.²⁰.

(akta kontroli str. 4-6, 9, 127-131, 269)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki, w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

W ocenie NIK Gmina Pajęczno nie zapewniła odbioru od mieszkańców i oczyszczenia wszystkich wytworzonych na jej terenie nieczystości ciekłych, co w znacznym stopniu ograniczało możliwość prowadzenia prawidłowej gospodarki ściekowej na terenach nieskanalizowanych. Mimo iż rozbudowano gminną oczyszczalnię ścieków, dzięki czemu zwiększono możliwość odbioru przyjęcia ścieków wytworzonych na nieskanalizowanych terenach gminy²¹ z 12,3% ich szacunkowej ilości w 2019 r. do 43,6% w 2020 r., to jednak nadal nie zabezpieczono całości potrzeb w tym zakresie, a do środowiska trafiło w stanie nieoczyszczonym ok. 111,1 tys. m³ ścieków w 2019 roku oraz 102,9 tys. m³ w 2020 roku.

2. Przygotowanie urzędu gminy do realizacji zadań związanych z odbieraniem i oczyszczaniem ścieków komunalnych wytworzonych na obszarach nieskanalizowanych.

Opis stanu
faktycznego

2.1. Zadania dotyczące gospodarki ściekowej w Gminie nie zostały przypisane konkretnej komórce organizacyjnej Urzędu. Wśród zadań Referatu Nadzoru Komunalnego Gospodarowanie Nieruchomościami Gminy, Ochrony Środowiska i Rolnictwa²² w regulaminie organizacyjnym Urzędu²³ wskazano jedynie wydawanie zezwoleń na prowadzenie działalności w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych i transport nieczystości ciekłych.

Z kolei w zakresie odpowiedzialności i obowiązków Kierownika ww. Referatu Nadzoru Komunalnego wyszczególniono m.in.:

- udzielanie zezwoleń na prowadzenie zbiorowego zaopatrzenia w wodę i zbiorowego odprowadzania ścieków oraz uchwalanie regulaminu w tym zakresie,
- zatwierdzanie taryf oraz zasad rozliczeń za zbiorowe zaopatrzenie w wodę i zbiorowe odprowadzanie ścieków,

¹⁹ Na podstawie decyzji nr 96/2009 Starosty Powiatowego w Pajęcznie z 4 listopada 2009 r. i decyzji Dyrektora Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie, Zarząd Zlewni w Sieradzu, znak PO.ZUZ.5.421.874.2019.MM z 2 grudnia 2019 r.

²⁰ Szacunkowa ilość nieczystości ciekłych bytowych wytworzonych na terenie gminy w danym roku pomniejszona o szacunkową ilość ścieków oczyszczonych w przydomowych oczyszczalniach ścieków.

²¹ Szacunkowa ilość nieczystości ciekłych bytowych wytworzonych na terenie gminy w danym roku pomniejszona o szacunkową ilość ścieków oczyszczonych w przydomowych oczyszczalniach ścieków.

²² Dalej „Referat Nadzoru Komunalnego”.

²³ Dalej: „Regulamin organizacyjny”. W okresie objętym kontrolą obowiązywał regulamin wprowadzony zarządzeniem Burmistrza nr 345/18 z 22 października 2018 r., na następnie zarządzeniem nr 48/19 z 1 kwietnia 2019 r. oraz zarządzeniem nr 300/21 z 30 marca 2021 r.

- przygotowywanie uchwał szczegółowych zasad utrzymania czystości i porządku w gminie,
- prowadzenie ewidencji zbiorników bezodpływowych oraz przydomowych oczyszczalni ścieków,
- przygotowywanie zezwoleń na prowadzenie działalności w zakresie m.in. opróżniania zbiorników bezodpływowych i transport nieczystości ciekłych.

Jednak w zadaniach Referatu Nadzoru Komunalnego określonych w Regulaminie organizacyjnym, jak i w zakresie obowiązków pracownikom ww. Referatu nie powierzono czynności niezbędnych dla prawidłowego nadzoru nad usuwaniem i unieszkodliwianiem nieczystości ciekłych w tym, m.in.:

- egzekwowania od właścicieli nieruchomości wyposażonych w zbiorniki bezodpływowe, obowiązku zawarcia umowy o wywóz nieczystości ciekłych z gminną jednostką organizacyjną (lub z przedsiębiorcą posiadającym zezwolenie),
- wykonywania czynności związanych z organizacją tzw. zastępczego wywozu nieczystości,
- przyjmowania i weryfikowania przekazywanych przez przedsiębiorców posiadających zezwolenie na wywóz nieczystości ciekłych sprawozdań o ilości zebranych ścieków oraz wykazów zawartych i rozwiązanych umów,

co opisano szczegółowo w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli str. 60-67, 172-210)

Pracownicy Urzędu nie korzystali ze specjalistycznych narzędzi informatycznych w realizacji zadań związanych z gospodarką ściekową (ponieważ Urząd nie posiadał takich rozwiązań), wykorzystując w tym celu standardowe oprogramowanie biurowe: Word i Excel.

W kontrolowanym okresie do Urzędu nie wpłynęły skargi na działania lub zaniechanie działań, dotyczące prowadzonej gospodarki ściekami.

(akta kontroli str. 10, 265)

W listopadzie 2020 r. jeden pracownik Referatu Nadzoru Komunalnego wziął udział w szkoleniu pn. „Kontrola gminy w firmach odbierających nieczystości ciekłe i kontrola obowiązków właścicieli nieruchomości w zakresie nieczystości ciekłych”. Z kolei w grudniu 2020 r. czterech pracowników Urzędu i dwóch pracowników MZK w Pajęcznie uczestniczyło w szkoleniu pn. „Elektroniczna ewidencja zbiorników bezodpływowych”, które obejmowało swoim zakresem również kontrole mieszkańców, umów i firm odbierających nieczystości ciekłe.

Burmistrz wyjaśnił, że Urząd planował przeprowadzenie w czwartym kwartale 2020 r. kontroli zbiorników bezodpływowych, przydomowych oczyszczalni i studni betonowych zlokalizowanych na terenie Gminy, jednak ww. kontrole nie doszły do skutku poprzez „sytuację związaną z Covid-19”.

(akta kontroli str. 20, 211-226)

Stwierdzona
nieprawidłowość

W działalności kontrolowanej jednostki, w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następującą nieprawidłowość:

Zadania dotyczące gospodarki ściekowej na terenach nieskanalizowanych gminy nie zostały całościowo przydzielone żadnej komórce organizacyjnej Urzędu ani przypisane w zakresach czynności pracowników. Spośród czynności dotyczących nadzoru nad usuwaniem i unieszkodliwianiem nieczystości ciekłych, w zakresie obowiązków Kierownika Referatu Gospodarki Komunalnej znalazło się prowadzenie ewidencji zbiorników bezodpływowych i przydomowych oczyszczalni ścieków, oraz

przygotowywanie zezwoleń na prowadzenie działalności w zakresie m.in. opróżniania zbiorników bezodpływowych i transport nieczystości ciekłych. Żadnej jednak komórce organizacyjnej ani żadnemu z pracowników nie powierzono m.in. zadań w zakresie egzekwowania od właścicieli nieruchomości wyposażonych w zbiorniki bezodpływowe, prowadzenia postępowań związanych z organizacją tzw. zastępczego wywozu nieczystości czy przyjmowania i weryfikowania sprawozdań kwartalnych składanych przez podmioty prowadzące działalność w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych.

(akta kontroli str. 60-67, 172-210, 264)

NIK wskazuje, że zadania poszczególnych komórek organizacyjnych Urzędu są opisywane w Regulaminie organizacyjnym w sposób szczegółowy, a przywołany w wyjaśnieniach zapis mieści się w 67 punkcie, liczącej 77 pozycji listy zadań własnych Referatu Nadzoru Komunalnego, Ochrony Środowiska i Rolnictwa. Nie można więc uznać, że stanowi on ogólną dyspozycję wykonywania wszystkich zadań związanych z gospodarką ściekową na terenach nieskanalizowanych. NIK zwraca ponadto uwagę, że nieprzypisanie zadania sprzyja powstawaniu luk kompetencyjnych, których konsekwencją jest faktycznie zaniechanie wykonywania części zadań, na co wskazują m.in. ustalenia niniejszej kontroli.

OCENA CZĄSTKOWA

NIK ocenia negatywnie działania Urzędu w kontrolowanym zakresie. W latach 2019-2020 zadania z zakresu gospodarki ściekowej nie zostały przypisane żadnej komórce organizacyjnej Urzędu oraz żadnemu pracownikowi, za wyjątkiem obowiązków prowadzenia ewidencji zbiorników bezodpływowych i przydomowych oczyszczalni ścieków oraz przygotowywania zezwoleń na prowadzenie działalności w zakresie m.in. opróżniania zbiorników bezodpływowych i transport nieczystości ciekłych. W ocenie NIK, brak jasnego i precyzyjnego przypisania zadań komórkom organizacyjnym i pracownikom Urzędu miał wpływ wystąpienie nieprawidłowości egzekwowania obowiązków właścicieli nieruchomości niepodłączonych do kanalizacji oraz podmiotów świadczących usługi opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych.

3. Egzekwowanie obowiązków właścicieli nieruchomości niepodłączonych do kanalizacji

Opis stanu faktycznego

3.1. Rada Miejska w Pajęcznie uchwaliła Regulamin utrzymania czystości i porządku na terenie Gminy Pajęczno²⁴, którego projekty przed uchwaleniem zostały zaopiniowane przez Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Pajęcznie²⁵.

W odniesieniu do nieczystości gromadzonych w zbiornikach bezodpływowych w Regulaminie zapisano jedynie, że: „Nieczystości ciekłe należy usuwać ze zbiornika bezodpływowego poprzez zlecenie usługi uprawnionemu przedsiębiorcy, z częstotliwością wynikającą z pojemności tego zbiornika oraz w sposób gwarantujący, że na skutek przepelnienia zbiornika nie nastąpi wpływ powodujący zanieczyszczenie powierzchni ziemi i wód powierzchniowych”²⁶.

²⁴ Dalej: „Regulamin”, przyjęty Uchwałą nr 150/XV/16 Rady Miejskiej w Pajęcznie z 29 czerwca 2016 r. w sprawie przyjęcia regulaminu utrzymania czystości i porządku na terenie Gminy Pajęczno, zmienioną uchwałą nr 169/XVIII/16 z 24 listopada 2016 r., uchwałą nr 39/IV/19 z 27 lutego 2019 r. w sprawie przyjęcia regulaminu, zmieniona uchwałami nr 103/XIII/19 z 30 grudnia 2019 r. oraz nr 144/XVIII/20 z 29 września 2020 r.

²⁵ Opinie nr: PPIS-HK-072/10/16 z 16 czerwca 2016 r., nr PPIS-HK-072/16/16 z 10 listopada 2016 r., nr PPIS.HK.411.6.2.2019 z 22 lutego 2019 r., nr PPIS.HK.411.6.5.2019 z 22 grudnia 2019 r., nr PPIS.HK.411.20.224.2020 z 23 września 2020 r.

²⁶ Zapis tej treści zamieszczono w § 13 Regulaminu obowiązującego w okresie od 1 lipca 2019 r. (do chwili obecnej). Wcześniej, w § 20 Regulaminu obowiązującego w okresie od 29 lipca 2016 r. do 30 czerwca 2019 r.

W Regulaminie nie określono częstotliwości opróżniania zbiorników, a Burmistrz nie przedkładał w okresie objętym kontrolą Radzie projektów uchwał wprowadzających zmiany lub uzupełniających regulamin utrzymania czystości i porządku w tym zakresie, co opisano w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*. Burmistrz wyjaśnił, że „Urząd uznawał, że istniejące zapisy regulaminu wyczerpują regulacje wynikające z przepisów prawa”.

(akta kontroli str. 29-31, 227-261, 264)

W Gminie przyjęto²⁷ górną stawkę opłaty ponoszonej przez właścicieli nieruchomości za wywóz nieczystości płynnych ze zbiorników bezodpływowych i ich transport do punktu zlewnego w wysokości 18 zł za 1 m³ nieczystości ciekłych.

(akta kontroli str. 31, 262-263)

3.2. Zgodnie z obowiązkiem wynikającym z art. 3 ust. 3 uocp, Gmina prowadziła ewidencje zbiorników bezodpływowych i (odrębnie) przydomowych oczyszczalni w formie elektronicznej²⁸.

Ewidencja zbiorników bezodpływowych obejmowała 1 089 nieruchomości w 2019 r. i 1 091 w 2020 r., a ewidencja przydomowych oczyszczalni ścieków, odpowiednio: 24 i 25 nieruchomości. W obu ewidencjach odnotowywano jedynie dane adresowe nieruchomości, na terenie których posadowione były instalacje oraz imię i nazwisko ich właściciela.

Ww. ewidencje nie zawierały informacji o częstotliwości opróżniania zbiornika bezodpływowego lub wywozów osadów ściekowych, a także o posiadaniu przez właściciela nieruchomości umowy o jego opróżnienie, co uniemożliwiało wykorzystanie jej w celu przewidzianym w art. 3 ust. 3 uocp, tj. kontroli częstotliwości ich opróżniania zbiorników oraz pozbywania się osadów i zostało opisane w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

Dane dotyczące liczby zbiorników bezodpływowych i przydomowych oczyszczalni ścieków ujęte w sprawozdaniu SG-01²⁹ za 2019 r. nie były zgodne ze stanem faktycznym, co opisano szczegółowo w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli str. 49-56, 57-59, 271-282)

Z informacji przekazanych przez MZK wynika, że właściciele 1217 nieruchomości w 2019 roku oraz 1230 w 2020 roku posiadali zawarte umowy tylko na dostarczanie wody, zatem liczba nieruchomości niepodłączonych do sieci kanalizacyjnej oraz niewyposażonych w przydomowe oczyszczalnie ścieków w gminie, których właściciele nie mieli zawartej umowy z przedsiębiorcą świadczącym usługi wywozu nieczystości wynosiła 873 w 2019 roku i 872 w 2020 roku.

(akta kontroli str. 4-6, 90)

3.3. Urząd nie prowadził kontroli w zakresie gospodarowania ściekami przez właścicieli nieruchomości, w tym posiadania umów na wywóz nieczystości i dowodów uiszczania opłat za te usługi. Nie podejmował również działań w przypadku zidentyfikowania rodzaju instalacji do gromadzenia lub oczyszczania ścieków stosowanych w nieruchomościach, które nie zostały ujęte w ewidencji, co szczegółowo opisano w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli str. 117-127)

zawarto zapis: „Właściciele nieruchomości obowiązani są do pozbywania się nieczystości ciekłych z terenu nieruchomości w sposób systematyczny, nie dopuszczając do przepełnienia się urządzeń do gromadzenia nieczystości ciekłych, gwarantujący zachowanie czystości i porządku”.

²⁷ Uchwała Rady Miejskiej w Pajęcznie nr 256/XXXI/09 z 29 grudnia 2009 r.

²⁸ Pliki MS Excel (ewidencja zbiorników bezodpływowych) i MS Word (ewidencja przydomowych oczyszczalni ścieków).

²⁹ Załącznik do sprawozdania SG-01: Statystyka Gminy. Gospodarka mieszkaniowa i komunalna.

Z informacji przekazanych przez MZK wynikało, że w kontrolowanym okresie 22% właścicieli nieruchomości wyposażonych w zbiorniki bezodpływowe miało zawarte umowy na oczyszczanie i wywóz nieczystości ciekłych. Odnosząc się do całkowitej liczby nieruchomości zlokalizowanych na terenach nieskanalizowanych³⁰ jedynie 21% ich właścicieli miało zawarte umowy na wywóz nieczystości ciekłych.

W okresie objętym kontrolą Burmistrz nie organizował zastępczych wywozów w przypadku właścicieli nieruchomości, którzy nie zawarli stosownych umów (art. 6 ust. 6. uocp), co szczegółowo opisano w części *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli str. 4-6, 30-31)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki, w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. W Regulaminie utrzymania czystości i porządku na terenie Gminy, którego projekt przygotował Urząd, nie zawarto precyzyjnego określenia częstotliwości opróżniania zbiorników bezodpływowych, a Burmistrz nie przedkładał Radzie Gminy projektów uchwał, które miały na celu jasne i precyzyjne określenie tej częstotliwości. Zgodnie z § 13 Regulaminu, nieczystości ciekłe należało usuwać „z częstotliwością wynikającą z pojemności tego zbiornika oraz w sposób gwarantujący, że na skutek przepelniania zbiornika nie nastąpi wpływ powodujący zanieczyszczenie powierzchni ziemi i wód powierzchniowych”.

Zgodnie z art. 4 ust. 2 pkt 3 uocp Regulamin określa szczegółowe zasady utrzymania czystości i porządku na terenie gminy dotyczące częstotliwości i sposobu pozbywania się odpadów komunalnych i nieczystości ciekłych z terenu nieruchomości oraz z terenów przeznaczonych do użytku publicznego.

(akta kontroli str. 227-261)

Burmistrz wyjaśnił, że w ww. Regulaminie zawarto zapis o konieczności systematycznego opróżniania zbiorników przez mieszkańców i dodał: „Urząd uznał, że zapis taki jest wystarczający i spełnia ustawowe wymogi. Zapisy te nie były kwestionowane przez organy nadzoru”.

(akta kontroli str. 30)

NIK wskazuje, że prawidłowe wykonanie ww. upoważnienia ustawowego wymaga precyzyjnego i jasnego określenia częstotliwości pozbywania się nieczystości ciekłych, tak aby adresat uchwały nie miał żadnych wątpliwości co do tego, jaką regułę postępowania wyznacza dany przepis, a organ stosujący ten przepis wiedział, w jaki sposób go zinterpretować. Tylko w takiej sytuacji delegacja ustawowa jest spełniona³¹.

2. W prowadzonych w Urzędzie odrębnie ewidencjach zbiorników bezodpływowych i przydomowych oczyszczalni ścieków nie ujęto informacji niezbędnych do wykorzystania ich w celu przewidzianym w art. 3 ust. 3 pkt 1 uocp, tj. kontroli częstotliwości opróżniania zbiorników i częstotliwości i sposobu pozbywania się komunalnych osadów ściekowych. W ewidencji nie odnotowywano m.in. faktu posiadania umowy z gminną jednostką organizacyjną lub przedsiębiorcą posiadającym zezwolenie na prowadzenie działalności w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych, informacji o częstotliwości opróżniania zbiorników ani o ich pojemności. Ponadto, ewidencje były niekompletne, gdyż łączna liczba ujętych w nich nieruchomości była niższa od liczby nieruchomości nieodłączonych do sieci o 40 w 2019 r. i o 51 w 2020 r., przez

³⁰ 1217 w 2019 r. i 1230 w 2020 r.

³¹ Por. np. wyrok WSA w Olsztynie z 12 marca 2019 w sprawie II SA/OI 123/19 (lex nr 2638211), czy też wyrok WSA w Łodzi z dnia 10 lutego 2021 r. w sprawie II SA/Łd 738/20 (LEX nr 3125767).

co Urząd nie dysponował wiedzą o tym w jakie instalacje do gromadzenia i oczyszczania ścieków ww. nieruchomości były wyposażone.

(akta kontroli str. 32, 57-59, 271-282)

Odpowiedzialna za prowadzenie ewidencji zbiorników bezodpływowych i przydomowych oczyszczalni ścieków Kierownik Referatu Nadzoru Komunalnego wyjaśniła, że ww. ewidencje prowadzone były w „uproszczony” sposób i zdaje sobie sprawę z konieczności ich odpowiedniego uzupełnienia. Kierownik Referatu dodała, że będzie wnioskowała o zakup specjalistycznego oprogramowania służącego prowadzeniu tego typu ewidencji.

(akta kontroli str. 45-46)

3. W sprawozdaniu SG-01 za 2019 rok podano dane nierzetelne i niezgodne ze stanem faktycznym, tj.: wpisano odpowiednio 66 oczyszczalni przydomowych i 1105 zbiorników bezodpływowych³², podczas gdy zgodnie z prowadzoną ewidencją ich liczba wynosiła odpowiednio 24 i 1 153.

(akta kontroli str. 49-52, 57-59, 271-282)

Odpowiedzialna za prowadzenie ewidencji zbiorników bezodpływowych i przydomowych oczyszczalni ścieków oraz sporządzenie sprawozdania SG-01 Kierownik Referatu Nadzoru Komunalnego wyjaśniła³³, że rozbieżności wynikały z braku odnotowania w prowadzonych ewidencjach zmniejszających się liczby zbiorników bezodpływowych i przydomowych oczyszczalni, w związku z podłączaniem kolejnych nieruchomości do kanalizacji. Kierownik Referatu dodała, że jej zakres obowiązków nie pozwalał na poświęcenie wystarczającej ilości czasu wszystkim powierzonym jej zagadnieniom.

(akta kontroli str. 32-33, 46-47)

NIK zauważyła, że ww. nieprawidłowość zaistniała w sprawozdaniu za 2019 r. i nie została już powtórzona w kolejnym – za 2020 rok.

4. Gmina nie kontrolowała wykonania przez właścicieli nieruchomości niepodłączonych do kanalizacji, obowiązku zawarcia umowy na wywóz nieczystości ciekłych zgodnie z art. 6 ust. 1 pkt 1 uocp, pomimo iż umowę na usługę opróżniania zbiorników bezodpływowych zawarło jedynie 22,2% właścicieli nieruchomości w nie wyposażonych³⁴.

Ponadto, w przypadku 40 nieruchomości w 2019 r. i 51 w 2020 r. Urząd nie dysponował wiedzą na temat rodzaju stosowanych w nich instalacji do gromadzenia lub oczyszczania ścieków. Ww. zaniechania wskazują, iż nadzór, o którym mowa w art. 5 ust. 6 uocp był sprawowany nierzetelnie. Nie przeprowadzono także kontroli, o których mowa w art. 6 ust. 5a uocp. Gmina nie realizowała również obowiązku wynikającego z art. 6 ust. 6 uocp, dotyczącego organizowania tzw. zastępczych wywozów nieczystości ciekłych w przypadku, gdy właściciele nieruchomości nie zawarli umowy na opróżnianie zbiorników bezodpływowych. W sytuacji, gdy stosowne umowy z przedsiębiorcą świadczącym usługi opróżniania zbiorników bezodpływowych zawarło jedynie 256 właścicieli nieruchomości ujętych w ewidencji w 2019 r. i 257 w 2020 r., liczba niewydanych decyzji o zastępczym wywozie powinna wynosić, co najmniej 897 w 2019 r. i 2020 r.³⁵ Zgodnie z art. 6 ust. 11 uocp

³² Załączniki do sprawozdania SG-01 Statystyka gminy: Gospodarka mieszkaniowa i komunalna, za 2019 rok. W sprawozdaniu sporządzonym dla Miasta wykazano 265 zbiorników bezodpływowych i 38 oczyszczalni przydomowych, w sprawozdaniu dla terenów wiejskich 840 zbiorników i 28 oczyszczalni, co dawało łączną liczbę 1105 zbiorników i 66 oczyszczalni na terenie Gminy.

³³ Tożsame w treści wyjaśnienia złożył Burmistrz.

³⁴ W 2019 r. zawarte umowy posiadało 256 właścicieli nieruchomości, spośród 1 153 posiadających zbiornik bezodpływowy, w 2020 r. 257 spośród 1 154.

³⁵ W tej liczbie nie uwzględniono nieruchomości nieujętych w ewidencji, w liczbie: 51 w 2019 r. i 74 w 2020 r.

opłaty za zastępcze opróżnianie zbiorników stanowią dochód gminy. Uwzględniając szacunkową ilość ścieków nieoczyszczonych, która znalazła się poza gminnym systemem gospodarki ściekowej (około 111 069,8 tys. m³ w 2019 r. i 102 948,2 tys. m³ w 2020 r.), w związku z niewydawaniem decyzji o zastępczym wywozie, szacunkowa wysokość nienaliczonych z tego tytułu opłat, przy zastosowaniu uchwalonej w Gminie górnej stawce 18 zł za wywóz 1 m³ nieczystości ciekłych, wyniosłaby w 2019 r. 1 999,3 tys. zł, a w 2020 r. 1 853,1 tys. zł.

(akta kontroli str. 4-6)

Burmistrz wyjaśnił, że odstąpiono od wydawania decyzji o zastępczym wywozie nieczystości ciekłych uważając, że wszystkie obowiązki w zakresie świadczenia usług wodociągowo-kanalizacyjnych spoczywają na MZK. Ponadto Burmistrz dodał, że MZK nie przekazywał informacji „o nieregularnych lub niezgłoszonych odbiorach ścieków mimo pobierania wody z sieci”.

(akta kontroli str. 30)

NIK wskazuje, że nadzór nad realizacją przez właścicieli nieruchomości obowiązków określonych w regulaminie utrzymania czystości i porządku na terenie Gminy należy, zgodnie z art. 5 ust. 6 uocp, do obowiązków Burmistrza, a w toku kontroli NIK nie przedstawiono dokumentów potwierdzających, że zadania takie jak kontrolowanie posiadania umów na wywóz nieczystości ciekłych³⁶, lub wydawanie decyzji ws. opróżniania zbiorników bezodpływowych w przypadku właścicieli nieruchomości, którzy nie zawarli umów³⁷, zostały powierzone MZK. Stąd przekonanie, że wszystkie obowiązki w zakresie świadczenia usług wodociągowo-kanalizacyjnych spoczywają na MZK, nie znajduje podstaw prawnych ani faktycznych.

OCENA CZĄSTKOWA

NIK ocenia negatywnie zaniechanie przez Gminę egzekwowania obowiązków właścicieli nieruchomości niepodłączonych do kanalizacji sanitarnej. W Regulaminie nie określono precyzyjnie częstotliwości opróżniania zbiorników bezodpływowych. Prowadzona w Urzędzie ewidencja zbiorników bezodpływowych i przydomowych oczyszczalni ścieków była niekompletna, a zakres gromadzonych w niej danych nie pozwalał na bieżące monitorowanie realizacji obowiązków przez właścicieli nieruchomości. Urząd nie podejmował działań w celu egzekwowania do właścicieli nieruchomości obowiązków wynikających z uocp i Regulaminu, w tym nie prowadzono kontroli częstotliwości opróżniania zbiorników bezodpływowych i nie wydawano decyzji o zastępczym wywozie nieczystości w przypadku właścicieli nieruchomości, których właściciele nie zawarli stosownych umów, co miało wpływ na fakt, iż w latach 2019-2020 ok. 93,3%-94,5% ścieków wytworzonych na nieskanalizowanych terenach Gminy trafiało w stanie nieoczyszczonym do środowiska.

4. Egzekwowanie przestrzegania obowiązków od przedsiębiorców prowadzących usługi opróżniania zbiorników i transportu nieczystości ciekłych

Opis stanu faktycznego

W okresie objętym kontrolą Rada Miejska określiła wymagania, jakie powinien spełniać przedsiębiorca ubiegający się o zezwolenia w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych³⁸.

³⁶ Art. 6 ust. 5a uocp.

³⁷ Art. 6 ust. 6 i 7 uocp.

³⁸ Uchwała nr 339/XXXV/14 Rady Miejskiej w Pajęcznie z 24 kwietnia 2014 r. w sprawie wymagań jakie powinien spełniać przedsiębiorca ubiegający się o uzyskanie zezwolenia na prowadzenie działalności w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych.

W uchwale określono wymagania dotyczące wyposażenia technicznego pojazdów asenizacyjnych przeznaczonych do świadczenia usług oraz bazy transportowej.

(akta kontroli str. 23-24)

W Urzędzie prowadzono w formie elektronicznej (plik word) ewidencję udzielonych i cofniętych zezwoleń na prowadzenie działalności polegającej na odbieraniu odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości oraz zezwolenia na opróżnianie zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych. W okresie objętym kontrolą czterech przedsiębiorców posiadało aktualne zezwolenia na opróżnianie zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych, z czego trzech realizowało te usługi na terenie Gminy Pajęczno³⁹, co wynikało ze sprawozdań kwartalnych. Ponadto, MZK w Pajęcznie wykonywał swoją działalność w tym zakresie na podstawie art. 7 ust. 5 uocp, zgodnie z którym gminne jednostki organizacyjne prowadzące działalność na obszarze własnej gminy, nie mają obowiązku uzyskania zezwolenia.

Badanie terminowości i kompletności 31 sprawozdań⁴⁰ złożonych przez przedsiębiorców w 2019 i 2020 roku wykazało, że wszyscy przedsiębiorcy posiadający zezwolenia wywiązywali się z obowiązku wynikającego z art. 9o ust. 1 ww. ustawy, dotyczącego sporządzania sprawozdań kwartalnych i składali je Burmistrzowi. Wszystkie sprawozdania zawierały dane o ilości przekazanych do stacji zlewnych, odebranych z obszaru Gminy, nieczystości bytowych (ze wskazaniem nazwy stacji zlewnej, do której zostały przekazane), a także informacje o liczbie właścicieli nieruchomości, od których zostały odebrane nieczystości ciekle. Do sprawozdań dołączono wykaz właścicieli nieruchomości, z którymi w okresie objętym sprawozdaniem przedsiębiorca zawarł umowy na opróżnianie zbiorników bezodpływowych i transport nieczystości ciekłych, wykazy właścicieli nieruchomości, z którymi umowy te uległy rozwiązaniu lub wygasły oraz imienne listy właścicieli nieruchomości, od których zostały odebrane nieczystości ciekle.

Spośród 31 złożonych sprawozdań, 29 (tj. 93,5%) zostało przekazane zgodnie z art. 9o ust. 2 uocp, tj. do końca miesiąca następującego po kwartale, którego dotyczy, natomiast dwa (tj. 6,5%) zostały złożone po upływie tego terminu. Opóźnienie wyniosło jeden dzień i 12 dni i dotyczyło sprawozdań za III kwartał 2019 r. i I kwartał 2020 r., złożonych przez MZK w Pajęcznie, przy czym zgodnie z art. 15zrzr ust. 6 ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych⁴¹, w przypadku sprawozdania za I kwartał 2020 r. wstrzymany został bieg terminu określonego powołanym art. 9o ust. 2 uocp. Z kolei opóźnienie wynoszące jeden dzień (dotyczące sprawozdania za III kwartał 2019 r.), w ocenie NIK nie miało istotnego wpływu na prawidłową realizację obowiązków przez przedsiębiorców prowadzących usługi opróżniania zbiorników i transportu nieczystości ciekłych.

(akta kontroli str. 68-81)

Z informacji uzyskanych od przedsiębiorcy świadczącego usługi opróżniania zbiorników i transportu nieczystości ciekłych, który w kontrolowanym okresie zadeklarował największą ilość odebranych ścieków (tj. MZK w Pajęcznie), stawki za wywiezienie 1 m³ wynosiły 4,00 zł brutto od gospodarstw domowych i 6,62 zł od

³⁹ Przedsiębiorca mToilet Sp. z o.o. uzyskał zezwolenie w dniu 28 lipca 2020 r. i w 2020 roku nie wykonywał działalności na terenie Gminy.

⁴⁰ MZK w Pajęcznie, TOI TOI Polska Sp. z o.o. i WC Serwis Łódź złożyły w kontrolowanym okresie po osiem sprawozdań kwartalnych, WC Serwis Zabrze pięć sprawozdań (od sprawozdania za IV kwartał 2019 r.) i mToilet Sp. z o.o. dwa sprawozdania (od sprawozdania za III kwartał 2020 r.).

⁴¹ Dz.U. z 2020 poz. 374

pozostałych oraz dodatkowo koszty transportu w wysokości 94,00-130,00 zł, w zależności od odległości⁴².

(akta kontroli str. 88, 262-263)

Stwierdzona
nieprawidłowość

W działalności kontrolowanej jednostki, w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

W Gminie określono wymagania, jakie powinien spełniać przedsiębiorca ubiegający się o uzyskanie zezwolenia na prowadzenie usług opróżniania zbiorników i transportu nieczystości ciekłych. Podmioty świadczące tego typu usługi składały sprawozdania zawierające rzetelne i kompletne dane.

IV. Wnioski

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, przedstawia następujące wnioski:

Wnioski

1. Określenie zakresu czynności komórek organizacyjnych i pracowników Urzędu, który zapewni skuteczny nadzór nad usuwaniem i oczyszczaniem ścieków na obszarach Gminy nieobjętych kanalizacją.
2. Zapewnienie aktualności i kompletności ewidencji zbiorników bezodpływowych i przydomowych oczyszczalni ścieków w celu wykonywania na jej podstawie kontroli częstotliwości opróżniania zbiorników bezodpływowych.
3. Dokonanie korekty danych w sprawozdaniu SG-01 za 2019 r.
4. Podjęcie działań w celu:
 - egzekwowania od właścicieli nieruchomości wyposażonych w zbiorniki bezodpływowe obowiązku zawarcia umowy na wywóz nieczystości ciekłych;
 - przeprowadzania kontroli częstotliwości opróżniania zbiorników;
 - wydawania decyzji w sprawie wywozu zastępczego nieczystości wobec wszystkich właścicieli nieruchomości wyposażonych w zbiorniki bezodpływowe, którzy nie realizują obowiązku ich opróżniania.
5. Przedłożenie Radzie Gminy projektu Regulaminu zawierającego precyzyjne i jasne określenie częstotliwości pozbywania się nieczystości ciekłych.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK, kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Katowicach. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

⁴² Górna stawka ustalona za wywóz nieczystości ciekłych w Gminie wynosiła 18 zł za 1 m³.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku zgłoszenia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Katowice, dnia 28 maja 2021 r.

Kontroler

Waldemar Góra

Gł. specjalista kontroli państwowej

Najwyższa Izba Kontroli

Delegatura w Katowicach

.....